

Kovács Mátéra emlékezve*

**Tisztelt Ünnepi Ülés!
Kedves Könyvtárosok!**

Amikor felkérést kaptam, hogy beszéljek Kovács Mátéval kapcsolatos emlékeimről, élményeimről a születésének 100. évfordulója alkalmából rendezendő ünnepi ülésen, örömmel vállaltam. Elgondolkozva azon, mit mondjak majd, elbizonytalanodtam. Egyrészt azért, mert rájöttem, hogy talán nincs is annyi érdekes mondandóm, ami kellő ideig leköti a hallgatóságot, másrészt a műfaj, a visszaemlékezés bizonytalanított el. Többször tapasztaltam ugyanis, hogy olyan régi dolgok, események, amelyek számomra fontosak voltak, másoknak nem tűntek fontosnak, és legtöbbször nem is emlékeztek rá, vagy olyan események, amelyek kristálytisztán maradtak meg bennem, mások szerint teljesen másként történtek meg.

Mindez arra indított, hogy megkérdezzek másokat is, évfolyamtársakat, alattunk, fölöttünk járókat, hogy ők hogyan emlékeznek Kovács Mátéra. Amit tehát most itt megpróbálok felidézni, az a kollektív emlékezet eredménye. Éppen ezért a tisztesség azt kívánja, hogy korra és nemre való tekintet nélkül, könyvtárhoz illően, szoros betűrendben felsoroljam azokat, akiknek köszönettel tartozom: Arnóth Károly, Balogh Marika, Dömötör Lajosné, Horváth Tibor, Király Kati (Tóth Gyuláné), Kiss Kata (Palovecz Jánosné), Lengyel Vera (Zima Istvánné), Palovecz János, Tóth Gyula. Velük beszélgetve döbbszem-döbbszemem rá, hogy egyre szűkül, öregszik a megkérdendők köre. Ha valaki első évesként, 18 évesen 1972-ben megismerhette Kovács Mátét, az is már legalább 52 éves, a fiatalabb könyvtárosoknak tehát Kovács Máté már történelem. Épp ezért külön köszönet illeti e rendezvény szervezőit. Miközben ezeket írom, nem tudok szabadulni a gondolattól, hogy a mi évfolyamunk tagjai most épp annyi idősök, amennyi idő Kovács Máténak megadatott.

Mondandómat két téma köré szeretném csoportosítani: Kovács Máté, az ember és Kovács Máté, a tanszékvezető. Nyilvánvaló persze, hogy az emlékek majd átfolyanak egymásba, hiszen egy személyiségről van szó.

* A következőkben közölt két előadás elhangzott 2006. március 22-én az ELTE BTK Könyvtártudományi Tanszékén az „Emlékünnepély Kovács Máté tanszékvezető professzor születésének centenáriuma alkalmából” című rendezvényen.

Máté

Kovács Máté emlékéit felidézve elsőként természetes alkata jön elő a múlt negyven éves homályából. Volt akinek egyenesen a Toldi ugrott be: „Rémlik, mintha látnám természetes növést...”. Ez a természetes alkat tekintélyt és nyugalmat sugárzott. Szemei többnyire mosolygósak voltak. Ezek a szemek gyakran akkor is mosolygónak tűntek, amikor az arc többi része nem mosolygott. Ha elfogadjuk a közismert szólás igazságát, miszerint „A szem a lélek tükre”, akkor ez Kovács Máté esetében különösen igaz, és nagyon sokat el is árul róla. Van, aki második apjaként gondol rá, van, akinek a szeretve tisztelt, de bizonyos távolságot tartó–megkövetelő nagypapját juttatja eszébe, van – persze hölgy –, aki elegáns megjelenésére emlékszik, van, aki a derűjére. Talán alkata is hozzájárult valamennyire ahhoz, hogy Kovács Mátét a megkérdőjelezhetetlen tekintély aurája vette körül, alapvetően ez sugárzott belőle. Nem erőltette a népszerűséget, nem bratyizott, nem próbált haverkodni, viszont komolyan, udvariasan bánt a hallgatókkal is. Király Kati, Tóth Gyuláné mesélte: 1958 októberének elején történt, hogy összefutott a folyosón a professzor úrral, aki megszólította: „Jó napot kívánok Katalin, megkérhetem, hogy vigye el ezt az iratot a tanulmányi osztályra.” A néhány hetes egyetemi golyót nemcsak az udvarias forma lepte meg, hanem az a tény is életre szóló élményt jelentett a számára, hogy Kovács Máté ilyen rövid ismeretség után a keresztnévét is megjegyezte már.

Magunk között mi is csak keresztnévén, „Máté”-nak neveztük, szemben a többi tanárral, akiket vezetéknevükön emlegettük: Mezey, Bóka, Király, Radnai. Pándi. Bárczi. Ő Máté volt.

De ez semmiképpen nem jelentett tiszteletlenséget. Azt hiszem, még magában, gondolatban sem tegezte le senki. Ez inkább a be nem vallott vagy nem egészen tudatosult szeretet megnyilvánulása volt a részünkről. Nem rajongtunk érte. De tudtuk, éreztük, és persze megtapasztalhattuk, hogy számíthatunk rá, bízhatunk benne. Ez a csendes összetartozás erősebb és tartósabb kapcsolatot bizonyult a látványos rajongásnál. Ennek volt köszönhető, hogy az V. emeleti szemináriumi szobában – ahonnan ráláttunk a belvárosi templom szép, hatalmas, hódfarkú cseréppel borított tetejére, az akkor még romos, felrobbantott régi Erzsébet-hídra –, tehát ebben a szobában mindig otthon éreztük magunkat, elsősők és negyedévesek egyaránt. (Amikor mi voltunk első évesek, az 1958–59-es tanévben, akkor végzett az utolsó négy évfolyamos társaság.) Ennek volt köszönhető, hogy függetlenül másik szakunktól (magyar, történelem, orosz stb. – akkor a bölcsész karon nem lehetett csak egyszakosnak lenni, és az egyik szaknak mindenképpen tanári szaknak kellett lennie), tehát ettől függetlenül mi könyvtár szakos hallgatóknak tudtuk magunkat, és ma is ezen az alapon tartjuk egymással a kapcsolatot, járunk össze, tekintet nélkül arra, hogy könyvtárosok lettünk-e vagy tanárok, esetleg más karriert futottunk be. Ezért mondta szinte szó szerint mindenki, akit megkérdeztem, hogy szívesen gondolunk vissza a tanszékre, mert jól éreztük magunkat, és ez nyilván Máténak köszönhető, mert ő hozott létre olyan közösséget, teremtett olyan légkört, amelyben az ember jól tudta érezni magát.

A biztonságérzet, amit a könyvtártudományi tanszékhez való tartozás jelentett számunkra, sok esetben konkrétumokban is megnyilvánult: X-es származású hallgatók felvételében, az '56-os forradalomban érintett és ezért veszélyeztetett helyzetbe került hallgatók megvédésében („A Máténak köszönhetem bőröm megmen-

tését”, mondat egyikük – H. T.), vagy abban, hogy levelező hallgató lehetett a Toldy Ferenc Gimnáziumból kitett és tanítástól eltiltott Antall József.

Kovács Máté ezzel nem kis kockázatot vállalt magára, hiszen olyan korban élünk akkor, az ’56 utáni években, amelyben az ő múltja sem számított makulátlanul – gondoljunk a parasztpárti államútkárságra –, és amelyben még tartott a felnőtt korúvá vált ’56-os fiatalok kivégzése, hogy Nagy Imre és társai sorsát ne is említsem. Kovács Máté mindezt a terhet úgy viselte, hogy külsőleg semmi nem látszott rajta: mi csak nyugalmat, magabiztosságot, derűt, határozottságot tapasztalhattuk a részéről. Hogy aztán belül hogy viselte ezt, arra talán feleletet ad korai halála.

Emlékezetesek maradtak a tanszéki estek is, amelyeken egy-egy évfolyam gondoskodott a műsorról. Ez a műsor többnyire görbe tükör volt, amelyben a rendező évfolyam magát és a tanszék oktatóit mutatta be. Kovács Máté jóízűen tudott nevetni akkor is, ha neki mutatták a tükröt vagy ha a tanártársainak, pl. a „folyékony kenyér elvtárs”-nak titulált Scher Tibornak. Nyilván a jó tanszéki légkörnek volt köszönhető az is, hogy ezek a tükrök görbék voltak, de soha senkit nem sértettek.

A tanszékvezető

Kovács Máté tanszékvezetőként sem volt könnyű helyzetben. A könyvtártudomány rövid múltra visszatekintő oktatásának indokoltságát, fontosságát kellett hitelessé tennie. Emlékszem más szakos évfolyamtársaink csipkelődésére: „Mondok egy számot, mi jut róla eszedbe?” – kérdezték, mert valamit hallottak az ETO-ról. „Tudomány-e a könyvtártudomány?” – tette fel a kérdést Kovács Máté is, mert akkor még fel kellett tennie. Pozitív válasza, okfejtése nemcsak számunkra volt meggyőző, hanem azóta az idő is őt igazolta. Elég csak Horváth Tibornak a *Könyvtárosok kézikönyve* I. kötetéhez írt bevezető tanulmányára utalnom. Ahhoz, hogy szakmánk, hivatásunk ide eljusson, Kovács Mátéra volt szükség a tanszéken: az ő imponáló tudására, enciklopédikus műveltségére, arra a képességére, hogy olyan oktatókat szerezzen meg a tanszéknek, akik a magyar könyvtárosság egén állócsillagok lettek: Kőhalmi Bélát, Mezey Lászlót, Szentmihályi Jánost, hogy csak a legnagyobbakat említsem.

Úgy oktatta szakmánkat, hogy kilépett a könyvtárból, és kitágította a horizontot. Könyvtárügyben gondolkodott. Az olvasáslélektan, könyvtár-szociológia, könyvtárpolitika, a rendszerben való gondolkodás – ezek ma mind természetes részei a könyvtárosi ismereteknek. Hogy azzá lehettek, Kovács Máténak köszönhető. Akkor talán a mi tanszékünk volt az egyetlen, ahol kutatásmódszertant tanítottak: cédulázást, szerkesztést.

A Kovács Máté vezette tanszék igen magas mércét állított a felsőfokú könyvtárosképzés időben utána következő művelői és intézményei számára.

A II. évfolyam után kötelező egyhónapos nyári gyakorlatok a (többnyire megyei) könyvtárakban szerves részét képezték az oktatásnak, és nagyon hasznosnak bizonyultak: megtapasztalhattuk, hogy mire készülhetünk, értelmet nyertek a hallgatóként esetleg fölöslegesnek tartott diszciplínák. A szerencsésebbjei – például mi, akik Szolnokra kerültünk a megyei könyvtárba – láthatták, milyen művelődési vagy él (élt?) az emberekben, amikor megérkeztünk egy tanyasi iskolába a könyv-

tár furgonjával, a mozgókönyvtárral, az áramfejlesztő aggregátorral és filmvetítővel, aztán kezdődhetett a könyvkölcsönzés, filmvetítés.

Minden évben tanulmányi kirándulásokat szervezett a tanszék, ezek keretében meglátogattuk a fontos, híres, szép magyar könyvtárak sorát: Debrecen, Pannonthalma, Sárospatak, Miskolc, Pécs, Veszprém bibliotékáit. Így gyakorlatilag egész Magyarországot bejártuk, megismertük, ami az ötvenes–hatvanas években nem volt utolsó szempont. Ahol színház is volt, előadásra is mentünk, így láthattuk például mi Debrecenben is, Miskolcon is az akkor kezdő Latinovits Zoltánt. Ezeknek a kirándulásoknak az oldottabb légköre is hozzájárult a már említett otthonosság, összetartozás érzés kialakulásához.

Persze a tanszéken komoly munka folyt. A professzor úr a hallgatóktól is megkövetelte az alapos felkészülést. A többi hallgató számára könnyűnek tűnő könyvtártudományi tanszéken egyáltalán nem szórták a jelesek, azokért komolyan meg kellett dolgoznunk. Többször emlegetett tekintélye viszont bennünket, hallgatókat is arra készítetett, hogy igyekezzünk megfelelni neki: presztízskérdést csináltunk abból, hogy felkészülten álljunk elébe.

Említettem már, hogy tisztelte a hallgatókat. Ennek oktatói munkájában is számos tanújelét adta. Nagyon jellemző erre Tóth Gyula esete: Eötvös-kollégista lett, és ehhez fel kellett vennie egy plusz szemináriumot. Kovács Mátéhoz fordult, hogy szívesen hallgatna könyvtárpolitikát. A professzor úr meghirdette a könyvtárpolitikai szemináriumot, de csak Tóth Gyula jelentkezett rá. A professzor urat ez nem zavarta: minden héten lelkiismeretesen megtartotta az egyetlen hallgatónak az órákat. Később a hallgatók száma száz százalékkal növekedett, miután Tóth Gyulának sikerült Arnóth Károly érdeklődését is felkelteni a könyvtárpolitika iránt, így már ketten látogatták az órákat.

A professzor úr munkáját nem tekintette befejezettnek azzal, hogy hallgatói végeztek. Lehetőségeihez képest segítette a végzősöket abban is, hogy megfelelő álláshoz jussanak. A sok példa közül hadd említsem a magam esetét. Az V. évfolyamban fél évig gyakorló tanításon voltunk az ELTE egyik gyakorlóiskolájában, a másik félévben könyvtári gyakorlaton voltunk egy könyvtárban. Én az Építésügyi Dokumentációs Irodába (a későbbi ÉTK-ba) szerettem volna menni, mert ott álláslehetőséget kínáltak. De gyakornokként is csak úgy tudtak fogadni, hogy kiváltom a munkakönyvemet, és szabályosan munkába álllok. Ez ugyan szabályos volt a cég szempontjából, de teljesen szabálytalan az egyetem szempontjából: nappali tagozatos hallgatóként nem lehettem volna munkakönyves munkavállaló. Kovács Máté, mérlegelve a helyzetet, szemet hunyt felette.

Befejezve a Kovács Mátéra való visszaemlékezést, röviden és egyszerűen a következőkkel jellemezhető egyénisége: emberség és szakmai igényesség. Erre tanított, nevelt bennünket is – a legjobb módszerrel: személyes példaadással. Munkájának legnagyobb elismerése, hogy az elmúlt évtizedek könyvtártudományában meghatározó szerepet játszó, különböző szintű vezetői pozíciókat betöltő könyvtárosok java része Kovács Máté tanítványa volt. Minden hallgatója nevében utólag is köszönöm neki, amit kaptunk és tanulhattunk tőle.

Önöknek pedig köszönöm a figyelmüket.

Poprády Géza

Kovács Máté filozófiája napjainkban avagy Mit tenne ma Kovács Máté?

Mint az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának informatikus könyvtáros szak Szakos Hallgatói Érdekképviselőjének elnöke mindenekelőtt őszinte tisztelettel és szeretettel üdvözlöm meghívott előadóinkat, valamint a megjelent érdeklődőket. Bízom abban, hogy az emlékkonferencia végeztével mindenki úgy fogja érezni és gondolni, hogy méltóképpen emlékeztünk meg a XX. század egyik legjelesebb könyvtártudományi nagyságáról, aki művelődéspolitikus, könyvtári teoretikus, tudós és tudományszervező, valamint és nem utolsósorban nagyszerű pedagógus is volt.

Amikor Kovács Máté 1956-ban elfoglalta az egyetemi katedrát, a könyvtáros képzés Magyarországon még nagyon rövid múltra tekintett vissza. Épp emiatt volt szükséges és fontos a tanítható tudomány megalapozása, valamint a képzés elvi, elméleti, módszertani kimunkálása, a hazai könyvtárügy valós igényeinek felmérése, és ezek mindenkori szinkronjának megteremtése.

Előadásomban az utóbbi, azaz a mindenkori szinkron megteremtését célzó törekvésre szeretném a hangsúlyt fektetni, először azt tárgyalva, milyen változtatásokat eszközölt Kovács Máté tanszékvezetőként a tanszék működési struktúrájában, a továbbiakban pedig a magyar felsőoktatásban, és ezen belül természetesen a könyvtár-informatika szak esetében is a jelenben, valamint a nem is oly távoli jövőben lezajló változtatásokról szeretnék beszélni. Ezek várhatóan hosszú időn át fogják befolyásolni azt, hogy felnövekvő és felsőoktatási intézményünkől kikerülő új könyvtáros generációk milyen szakmai és egyéb ismeretekkel gazdagodva tudnak majd megfelelni az információs társadalom, az információs piac kihívásainak.

Kovács Máté első, a lehetőségek szerint minden részletre kiterjedő, átfogó koncepcióját 1961-re alkotta meg, ez valóságos tárháza a könyvtáros képzés tantervelméleti, szervezési, didaktikai, nevelési és módszertani problémáinak, és amely problémák megoldása végett született ez a minden tekintetben átfogó tervezet. Ebben foglalta össze és rögzítette a számunkra is példaadónak tekinthető alapelveit. Ezek elsősorban a felsőoktatás általános elvei; másodsorban a könyvtárügy humán szükségletei, azaz a felsőfokú munkakörök számából adódó és betöltőivel szemben támasztott elméleti és gyakorlati követelmények; harmadsorban a könyvtárosképzés hazai, valamint külföldi országokban elért eredményei és tapasztalatainak mindenkori hasznosítása; végül pedig azoknak a tudományágaknak a színvonalá és fejlődési lehetőségei, amelyek az oktatáshoz, neveléshez nélkülözhetetlenek. Kovács Máté egész tevékenységével e négyes pillérrendszer együttes figyelembevételén és egyeztetésén fáradozott, és azt hiszem, a mai generáció számára is mindenképpen irányadónak kell tekinteni ezeket az alapvetéseket.

Ebből a négyes alapvetésből is kitűnik, hogy elsősorban és mindenekelőtt gyakorlati szakemberek képzését irányozta elő, emellett természetesen soha nem feledkezett meg az elméleti képzés fontosságáról, ehelyütt őt szeretném idézni: „...nem az egyetem tudományos igényessége, vagy a könyvtáros szak tudományos rangja teszi szükségessé a könyv- és könyvtári kultúra elméleti és történeti problémáinak tudományos vizsgálatát és oktatását, hanem a színvonalas gyakorlati szakemberképzés kívánja meg a tudományos alapvetést.” Azt gondolom, hogy az átalakulás előtt álló Könyvtártudományi Tanszék tervezete minden tekintetben megfelel ezeknek a kitételeknek is, hiszen a hároméves alapképzés alatt az információ- és tudásmenedzsment, valamint az Európai Unió információs szakirányok mellett helyet kapott a könyvtörténeti szakirány is. Úgy gondolom, e szakirányok beindításával a Könyvtártudományi Tanszék egyrészt képes lesz megfelelni korunk megváltozott kihívásainak, másrészt Kovács Máté alapvetésének is eleget tesz, hiszen nem feledkezik meg a könyv- és a könyvtári kultúra elméleti és történeti problémáinak tudományos vizsgálatáról sem.

A következőkben ismét Kovács Mátét szeretném idézni, azt a passzust, ahol lefektette az egyetemi szintű könyvtáros-képzés egyik legalapvetőbb feladatát. „Az egyetemi könyvtáros képzés elsősorban szakmai alapképzést nyújthat (...) ami minden fontosabb könyvtártípusban és minden fontosabb könyvtári munkakörben közvetlenül, vagy közvetve érvényes. A szakismeretek ezen túlmenő bővítése, az egyes könyvtártípusok, sőt könyvtárak és az egyes munkakörök szerint további specializálódás, valamint az önálló tudományos tevékenység kialakítása és a tudományos minősítés megszerzése csak az egyetemi tanulmányok befejezése után következhet.” A fenti idézetet véleményem szerint akár a jelen időszakra vonatkozólag is lehet értelmezni, természetesen a szakzsargon megfelelő használatával. Mit is mond itt tulajdonképpen Kovács Máté? Azt, hogy bizonyos mértékben és tekintetben az egyetemi könyvtárosképzés csak valamiféle alapozásnak tekinthető, amelynek során a hallgatók elsajátíthatják a legfontosabb gyakorlati ismereteket, majd ezután következik, ahogy ő fogalmaz: „a szakismeretek ezen túlmenő bővítése”.

Ezzel kapcsolatban némi összefüggést vélek felfedezni a Kovács Máté által 1961-ben megfogalmazottak, és azok között a strukturális változtatások között, amelyek az elkövetkezőkben, egészen konkrétan a 2006–2007-es tanév tavaszi félévében a tervek szerint végbe fognak menni mind az országos, mind az egyetemi, mind a kari, mind pedig az intézeti, tanszéki szinteken.

Mert miről is szól valójában a bolognai folyamat? Arról, hogy az eddig működő főiskolai szintű képzés integrálódik az egyetemi szintű könyvtáros képzésbe, és mindazok, akik felsőfokú oktatásban vesznek részt, voltaképp egy felsőoktatási intézmény adott értékű diplomáját fogják megszerezni az első három év elvégzése után. Ez alatt a három év alatt fogják mindazokat a szakmai alapismereteket elsajátítani, amelyek ahhoz szükségesek, hogy megfelelőképpen tudják kielégíteni a hozzájuk információszerzés végett forduló felhasználók igényeit. A képzés első három éve után meghatározott számú hallgató tovább folytathatja majd tanulmányait. És ehelyütt megint a fülemben cseng Kovács Máté ominózus mondata: „a szakismeretek ezen túlmenő bővítése” ezután fog következni, amely a gyakorlatban a legkülönbözőbb szakirányok indításával fog megvalósulni, amelyeken a remények szerint a majdani hallgatók tudományos kíváncsisága minden tekintetben ki lesz elégíthető.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának informatikus könyvtáros alapképzési, azaz *bachelor (BA)* szakindítási kérelmében is szerepet kap ez az alapvetés. Idézem: „A képzés célja olyan könyvtárosok képzése, akik korszerű könyvtári-informatikai ismeretek birtokában képesek a különböző könyvtártípusok, valamint a szaktájékoztatási feladatokat végző intézmények gyakorlati szaktudást igénylő munkaköreinek betöltésére. Képesek információhordozók, dokumentumok gyűjtésére, feldolgozására, tárolására, közreadására; a könyvtári munka és tájékoztatási tevékenység szervezésére. Felkészültek az információs szolgáltatások működtetésére, számítógépes szakirodalmi információs rendszerek alkalmazására. A szakon végzettek kellő mélységű elméleti ismeretekkel rendelkeznek a képzés második ciklusban történő folytatásához...”, tehát a szakismeretek ezen túlmenő bővítéséhez.

A szakismereteknek a képzés további részében megvalósuló bővítése, valamint a korszerű képzési struktúra könyvtártudományi *master (MA)* képzés keretében fog – a tervek szerint – megvalósulni. Ennek alapvető célja olyan informatikus könyvtáros szakemberek képzése, akik az elsajátított korszerű informatikai és könyvtártudományi, elméleti és gyakorlati alapokra támaszkodva képesek az információs és tudás alapú társadalom alapintézményeiben, azaz a könyvtárakban, az információs szolgáltató intézményekben és központokban, valamint egyéb, informatikus könyvtáros képzettséget igénylő területeken a korszerű információs technológia teljes eszköztárát hasznosítva információ-előállítási, -szervezési, -feldolgozási, tájékoztatási, és információprezentálási feladatok és ezekhez kapcsolódó szolgáltatások tervezésére és menedzselésére, valamint tartalomszolgáltatási feladatok végzésére. Én azt hiszem, Kovács Máté ezzel a koncepcióval abszolút mértékben elégedett lenne.

Elégedettek lehetnek szakembereink azzal, hogy mind az egyetem, mind pedig a kar abszolút mértékben lojális a könyvtáros képzés változtatásait illetően, és a változások előtt álló tanszéknek nem kell olyan problémákkal megküzdnie, mint Kovács Máténak annak idején, amikor a hatvanas évek közepén végre megérlelődött benne egy átfogó reformkoncepció, addigra döntött úgy az egyetem akkori vezetése, hogy az addig működő tanulmányi rendet, az úgynevezett főszerkesztői könyvtáros képzést az addig struktúra alapján megszünteti.

Elégedettek lehetünk azzal is – és véleményem szerint ezzel a leginkább –, hogy a *bachelor* képzés keretén belül meginduló szakirányok minden tekintetben képesek kielégíteni korunk igényeit, és mindezek nyitottak az újabb korok várható kihívásaival szemben is.

Előadásom alcímeként elhangzott a kérdés: *Mit tenne ma Kovács Máté?* Az a Kovács Máté, aki pályafutása során végig a haladás eszméjét hirdette, azt, hogy minden tudományterületnek, így a könyvtártudománynak is folyamatosan reagálnia kell a változó igényekre. És ez nemcsak a könyvtártudományra, hanem ezen belül a könyvtárosképzésre is vonatkozik, vonatkoznia kell. Mit tenne ma Kovács Máté? Azt hiszem, örülne. Örülne, de öröme csupán egy röpke másodpercig tartana, hogy a következő pillanatban már ismét azon gondolkodhasson, miképp lehet továbbhaladni a megkezdett úton, miképp lehet a továbbiakban is korszerű tudással és sokoldalú műveltséggel rendelkező könyvtáros szakembereket adni a jövő magyar társadalmának.

Stummer János